

My na samej granicy mieszkali

A przódy my mieszkali, tam była Litwa, a tu Polska. My na samej granicy mieszkali. Litewskie żołdaci¹, pograniczniki², nu jak tu powiedzieć, byli. Moj tatuś tu do tej Polski, do tego Wilna przyjeżdżał z dokumentami. Leszczyński taki, u pana doktora Leszczyńskiego on służył i pracował. Ona w pościelu³ leżała, rodziła się ja, chodziła jeszcze na nogach i była moją krzesną matką, a mąż jej był doktorem, Leszczyński, a tatuś mój już służył u nich, a ziemia była tu, na polskiej stronie oddana i trzeba było opłacać do Wilna chodzić, to jemu była, ten, nazywali się dzisiaj jak Zarasaj ten już rajon⁴, a nazywał się Eżerenu, jaki tam rajon, ja już i zapomniała jak wymówić. Tutaj dokumenty jemu wydawali, on do Wilna jeździł wypłacać ziemi polskiej, ale on ten pan, w Litwie nachodził się⁵. Ziemia trzymał w Polskaj. Przody⁶, jak ja nie wiem, przy Piłsudskim, jakim tam sposobem on ziemi dużo otrzymał, jakich 400 hektarów, czy 500. Nu i mój tata tam opłacał im. I później jego wzięli do wojska i w Kownie w wojsku służył na litewskim terytorii. No a ja, jak on był w wojsku, ja wtedy rodziła się mała. Raniej też rano żenili się, po 20, po 19 lat. On tam 3 lata odsłużył, był nieuczony, mówił, nie jednej klasy nie kończył. Ale różne podanie pisał, wszystko jak trzeba, nikt tak uczony nie napisze, jaki on był udały, i po rusku, i po litewsku, i po polsku, jaki chcesz. (Smołwy, MSZ29)

Gyvenome prie pat sienos

Kai mes pirma gyvenome, ten buvo Lietuva, o čia Lenkija. Prie pat sienos gyvenome. Lietuvių kareiviai, pasieniečiai, na kaip čia pasakyti, būdavo. Mano tėvukas į tą Lenkiją, į tą Vilnių važiavo su dokumentais. Jis tarnavo pas Leščinskį, pas poną daktarą Leščinskį. Ji lovoje gulėjo, kai aš gimiau, ji dar vaikščiojo, ir buvo mano krikšto motina. O jos vyras buvo daktaras. Mano tėvukas tarnavo pas juos. Žemė buvo lenkų pusėje atiduota [nuomoti], ir reikėjo važinėti į Vilnių mokėti. Tai jam reikėjo į tą rajoną, dabar Zarasai vadinasi, o tada Ežerėnai ar kaip, jau ir užmiršau, kaip išstarti. Čia jam duodavo dokumentus ir jis važiuodavo į Vilnių mokėti už lenkišką žemę, o tas ponas Lietuvoje buvo. Pirma, aš ir nežinau kaip, Pilsudskio laikais Leščinskis buvo įgijęs daug žemės, 400 ar 500 hektarų. Na ir tėvukas sumokėdavo ten jiems. Paskui jį buvo paėmę į lietuvių kariuomenę, tarnavo Kaune, lietuvių terytorijoje. O kai jis buvo kariuomenėje, gimiau aš. Seniau irgi anksti tuokdavosi, po 20, po 19 metų. Jis ten trejus metus atitarnavo, nemokytas buvo, sako, nė vienos klasės nebaigęs. Bet

---

¹ Żołnierze

² Plg. rus. *пограничники*.

³ W łóżku

⁴ Plg. rus. *район*.

⁵ Znajdował się

⁶ Kiedyś wcześniej

rašydavo visokius prašymus, viską, kaip reikia, niekas mokyta taip neparašys, koks jis buvo gabus. Ir rusiškai, ir lituviškai, ir lenkiškai, kaip nori.

Przygody na granicy

Razem granica, wjoska wo dom jak wo jejnej matki, wjoska białaruska za drogo jak mówi sie, tak co tam przachodzo, wiedzco kiedy gdzie nikogo nia m`a. Kiedy tu, przeszły, ci zaprzeszły rok Miszka Lubiszkowy, krowa chorowała, tu granica też i na granicy wo żesz oni krów paszo⁷, jedna kobieta kupiła sia wo łysa, za granicaj krowu swoju przywionzuja, a tut nasza litewska, kobieta wo z Litwy poszła krowu przewionzywać, a białaruski tu przywionzuji. Nu jim daleko magazyny, a tut u nas awtaławka⁸ przychodzi wo litewska żeż chodzi pa wjoskach. Nu on paprosił, musi miaüşzy piniendzy litewskich jeszcze, paprosiŭ, kup mnie cukru tam i dwie paczki jakie cygaretaŭ. Ta kobieta kupiła, nic nia myszłała, że co beńdzie. Nu kupiła, przyszła da chaty, nu czszeba zanieść żeż człowieku, on tak przy krowia i bendzia przy krowia, paczeka. Poszła już o i z psiuczkiem poszła, a te pagraniczniki nasze gdzie ta u krzakach siedziaüşzy. Psiuczak zaczął szczekać, nu ji przylacielu adabrali tam i cukiar, i paczki dwie cygaretow, tedy da Wisaginas wielki szkandał padnieli. A pośła przyjechał ten naczalnik już pagranzastawy⁹, pagranicznik już, dlatego jak zaczęli nasze gadać jim już wszystko, tam swoich pagranicznikow wyłajał, że nu co ty starykoŭ tut abizasz, dwie paczki cygaretaŭ co padała, przyniosła, co jaka biedy tu narobiła. Nu to swoich wyłajał pagranicznikaŭ, że tak mówi, niedobrza. A krowa też chorowała u tej samej kobiety. I tam żesz wo adrazu za granicaji dom zrazu białaruski i dochtar tam, wietwraz¹⁰ jak nazywa, bydłowy, nu ji uon`a jego pozwała¹¹, tu dochtoroŭ nie ma, czszeba aż u Rymszany, szasnaście, osiemnaście kilometry czszeba tego dochtora da swego. Tak już krowa cieli sie, nie ma, czszeba rada robić. Wyzwałaż tego sońsiada z Biełarusi. Nu przyszed on, wyzwałasz tego sonsiada z Biełarusi, nu przyszed on. Tut on przyszed i pagraniczniki, tam oni naczalstwa bywajo, u tej kobiety bywajo, uon`a jim jak kiedy zimno i ęrbaty zgotuje i tam papoji, i wszystko, tak oni czensto i przychodzo tam da jej. Nu przyszli, tut jak raz niaznajomy człowiek. A tut co, mówi dochtor wo, sońsiad wo z Białarusi. Nu taż pamogli cialuka wyratować i krowu, wszystko sprawili sie¹², wsio, zabrali jego w Wisaginas, to musi dziesiańc dni adtrzymali, pasadziüşzy, że za co przesad. Nu to oni dokazywali, ona zaczęła gadać, ta kobieta płakać, mówi, sami pomagali żeż krowu

---

⁷ Pasą

⁸ Plg. rus. *автолавка*.

⁹ Plg. rus. *погранзастава*.

¹⁰ Plg. rus. *ветврач*. Rusiřkas skoliny su metalingvistiniu komentar.

¹¹ powołała

¹² Uporządownali

ratować, jaż pasledna krowa, mnie jaż czszeba za kogo chwytać sa. Niaważna. Zrobiliż nia pa ludzku za wszystkim. Zawieźli, adsiedział człowiak i tedy przysad. Ni za nic. Jeśli tak, czy nios, wódka, nu to druga dzieła¹³, a tut pracować przysad, pamogć ludziny, jak mówi sia ludziam ũ biedzia. Siedział w ɣareszcia. (Mejkszty, JSz42)

Nutikimai pasienyje

Greta siena, kaimas, va kaip jos motinos namas, baltarusių kaimas kitapus kelio, kaip sakoma. Tie, kurie ten pereina, žino, kada nieko nėra. Kada čia, pernai ar užpernai, Miškos Liubiškovo karvė sirgo. Čia siena, ir jie prie sienos karves gano. Viena moteris nupirko tam karvę pliką. Už sienos karvę riša, o mūsų, Lietuvos pusėje, moteris nuėjo savo karvės prižiūti, o baltarusis čia riša. Jiems parduotuvė toli, o čia lietuviška autoparduotuvė važinėja po kaimus. Jis paprašė, gal dar lietuviškų pinigų turėjo, paprašė: nupirk man cukraus ir kokius du pakelius cigarečių. Ta moteris ir nupirko, nieko nepamanė, kad kas atsitiks. Nupirko, parėjo namo: reikia žmogui nunešti, jis bus prie karvės, palauks. Nuėjo, su šuniuku nuėjo, o mūsų pasieniečiai sėdi kažkur krūmuose. Šuniukas pradėjo loti, atlėkė, atėmė ir cukrų, ir du pakelius cigarečių, sukėlė didžiulį skandalą iki pat Visagino. O paskui atėjo pasienio užkardos viršininkas, pasienietis tas, nes mūsų šaliai pradėjo jiems viską sakyti, jis savo pasieniečius iškoneveikė, kodėl jie senokus skriaudžia: ar tai kokia bėda, kad nunešė ir padavė du pakelius cigarečių. Iškoneveikė savo pasieniečius, kad taip, sako, negerai. O ir tos pačios moters karvė susirgo. Ir ten tuoj už sienos baltarusių namas, ten daktaras, veterinaras, kaip vadina, gyvulių. Na ir jinai jį pasikvietė, čia daktarų nėra, reikia net į Rimšę, šešiolika, aštuoniolika kilometrų iki mūsų daktaro. Ta karvė jau veršiuojasi, reikia pagalbos. Pasikvietė tą kaimyną iš Baltarusijos, jis atėjo. Vos jis atėjo – ir pasieniečiai. Ten jų viršininkai lankosi, pas tą moterį lankosi, kai šalta, ji ir arbatos išverda, ir pagirdo, tai jie dažnai ir užsuka. Atėjo, o čia kaip tik nepažįstamas žmogus. Kas čia, klausia. Daktaras va, kaimynas va iš Baltarusijos. Jie irgi padėjo veršelį ir karvę gelbėti, viską sutvarkė, ir viskas, išsivežė jį į Visaginą, gal dešimt dienų išlaikė pasodinę už tai, kad perėjo [sieną]. Jie įrodinėjo, ta moteris pradėjo sakyti, verkti, sako, patys padėjote karvę gelbėti, paskutinė karvė, reikia ko nors griebtis. Nesvarbu. Visai nežmoniškai padarė. Nusivežė, atsėdėjo žmogus ir tada parėjo. Už nieką. Jei taip, būtų degtinę nešęs ar ką, tai kitas reikalas, o čia dirbti atėjo, žmonėms padėti, kaip sakoma, bėdoje. Ir sėdėjo areštuotas.

---

¹³ Plg. rus. дело.

O kościele w Widzach za granicą

<Pani w Widzach chrzczona?> U Widzach. Wszystko co Ź Widzach. Po polsku, po polsku. Teraz pa polsku i musi pa białaruskę ksiondz aszcze¹⁴ mówi, teraz już ja nie bywam. Teraz raz u rok zawjozo do kościoła gdzie da spowiedzi, wszystko i cała moja życia. Daleko i teraz tutaj że granica u nas, u wjosce, o tylko za ten las i granica białarуска, to teraz nie puszczajo. Czszeba jechać aż na gościniec dokszczański na główny już ten i tam czszeba zapłacić pięć dolarów, to tedy za pięć dolarów czszy razy przejechać można, wydajo taka wiza i przejechać. Nu nam może tylko paszport już starym czszeba, a młodych nie puszczajo, to o ad czasu da czasu te białaruckie już przynioso i wódki tam już, ale mocno srogo, nie można przez granica. [Gakiany, WP12]

Apie Vidžių bažnyčių

<Ar jūs Vidžiuose krikštyta?> Vidžiuose. Viskas Vidžiuose. Lenkiškai, lenkiškai. Dabar kunigas lenkiškai ir gal dar baltarusiškai kalba, jau nebenuo. Dabar kartą per metus nuveža kur į bažnyčią išpažinties, tai ir visas mano gyvenimas. Toli, o dabar dar ir siena pas mus, mūsų kaime, tuoj už to miško Baltarusijos siena, dabar neleidžia. Reikia važiuoti į Dūkšto pagrindinį kelią, į tą jau svarbiausią, ten sumokėti penkis dolerius, tai tada už penkis dolerius galima tris kartus per sieną važiuoti, išduoda tokią vizą ir važiuoji. Mums, seniems, gal tik paso tereikia, o jaunų neleidžia, kartkartėm tie baltarusiai atneša ir degtinės, bet labai griežtai, negalima per sieną.

---

¹⁴ Jeszcze